

Pripadnost mjesnoga govora Rinkovca bednjansko zagorskom dijalektu kajkavskog narječja

Vrbanić, Filip

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:653812>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Filip Vrbanić

**Pripadnost mjesnoga govora Rinkovca bednjansko-zagorskomu
dijalektu kajkavskoga narječja
(ZAVRŠNI RAD)**

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Filip Vrbanić

Matični broj: 0009065164

Pripadnost mjesnoga govora Rinkovca bednjansko-zagorskomu
dijalektu kajkavskoga narječja
ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost i povijesti

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

SADRŽAJ

I. SAŽETAK.....	1
II. UVOD	2
1.1. MOTIVACIJA, CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	4
III. KAJKAVSKO NARJEČJE	5
3.1. VOKALIZAM	7
3.2. KONSONANTIZAM	10
3.3. AKCENTUACIJA.....	12
IV. SMJEŠTAJ BEDNJE I RINKOVCA	13
4.1. BEDNJANSKO – ZAGORSKI DIJALEKT.....	14
4.2. PODTIPOVI GOVORA BEDNJANSKO-ZAGORSKOG DIJALEKTA 15	
4.3. BEDNJANSKI GOVOR	17
V. RAZLIKOVNI KRITERIJI ZA ODREĐIVANJE PRIPADNOSTI KAJKAVSKOM NARJEČJU.....	21
5.1. Jezične činjenice najvišega razlikovnog ranga (alijeteti)	22
5.1.1. Jednak refleks jata i poluglasa (prva kajkavska jednadžba).....	22
5.1.2. Jednak refleks stražnjeg nazala i slogotvornog /l/ (druga kajkavska jednadžba)	23
5.1.3. Oblici zamjenice kaj	23
5.1.4. Kajkavske depalatalizacije	24
5.1.5. Obezvučenje finalnih konsonanata.....	25
5.1.6. Gubljenje nenaglašenog vokala.....	25
5.1.7. Gubljenje morfološke posebnosti Vsg.	26

5.1.8. Uopćenje komparativa s elementom <i>š</i> u tvorbenom morfemu (<i>vekši, menjši, sjaši</i>).....	26
5.2. JEZIČNE ČINJENICE NIŽEG RAZLIKOVNOG RANGA (ALTERITETI)	27
5.2.1. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola <i>moći</i>	27
5.2.2. Krajnje slogovno <i>l</i>	27
5.2.3. Konsonantske skupine	28
5.2.4. Izjednačavanje prijedloga <i>iz</i> i <i>s</i> u jednom liku, pretežno <i>z</i>	29
5.2.5. Morefm 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak <i>-jo</i> ili <i>-ju</i>	30
VI. ZAKLJUČAK	31
VII. LITERATURA	32
VIII. PRILOZI	33
8.1. TEKST	33
8.2. Karta kajkavskog narječja.....	37

I. SAŽETAK

Ovaj rad sastoji se od nekoliko dijelova. U uvodnom je dijelu iskazana tema i cilj rada, te osnovni povijesni podaci o kajkavskom narječju i važnim istraživanjima toga narječja.

Nakon toga slijedi poglavlje Kajkavsko narječje, u kojem je iznesena klasifikacija kajkavskog narječja te su objašnjene najvažnije značajke kajkavskog vokalizma, konsonantizma i akcentuacije.

Potom slijedi poglavlje Bednjansko-zagorski dijalekt u kojem su objašnjeni podtipovi bednjansko-zagorskog dijalekta, geografski smještaj Bednje i Rinkovca te osnovni elementi bednjanskog govora.

Najopsežniji dio rada je poglavlje Razlikovni kriteriji za utvrđivanje pripadnosti kajkavskom narječju. Poglavlje sadrži značajke za utvrđivanje pripadnosti govor Rinkovca bednjansko-zagorskom dijalektu kajkavskog narječja, a oprimjerene su zapisom snimljenim na terenskom istraživanju.

U zaključku se navode rezultati istraživanja.

Na kraju rada nalaze se prilozi u kojima je snimljen mjesni govor Rinkovca u zapisanom obliku i karta kajkavskog narječja Mije Lončarića.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, bednjansko-zagorski dijalekt, bednjanski govor, govor Rinkovca, alijeteti, alteriteti

II. UVOD

Tema ovog završnog rada je pripadnost mjesnoga govora Rinkovca bednjansko-zagorskomu dijalektu kajkavskoga narječja. Na temelju snimljenoga govora gospodina Josipa Podsečkog, rođenog 1948. godine u mjestu Rinkovec, pokušat ćemo odrediti pripadnost toga govora bednjansko-zagorskomu dijalektu kajkavskoga narječja.

Kajkavsko narječje jedno je od triju narječja hrvatskoga jezika. Godine 1905. dobiva prvu monografiju koju je objavio Ukrajinac A. M. Lukjanenko. Monografija nosi naziv Kajkavsko narječje, a postala je predmetom radova mnogih kasnijih jezikoslovaca (Drpić, 2006; 373).

Prema mišljenju Mije Lončarića kajkavsko je narječje jedan od pet osnovnih idioma srednjojužnoslavenskog dijasistema, a formiran je već u 12. stoljeću. Prvo u potpunosti kajkavsko tiskano djelo je Dekretum Ivana Pergošića, a prikazuje svjesno uočavanje kajkavskih različitosti radi komunikacijskih potreba (Lončarić, 1996;1). U 17. stoljeću se sve više raspravlja o kajkavštini, no prve gramatike nastaju tek stoljeće kasnije. Kajkavštinu u područje znanstvenog zanimanja uvodi Dobrovski, otac slavenske filologije. On je smatrao da su kajkavština i slovenština jedan jezik, a kajkavci i Slovenci jedan narod koji naziva jednim, hrvatskim, imenom (Lončarić, 1996; 3). Krajem 19. stoljeća nastaju prvi radovi koji se bave opisima suvremenih kajkavskih govora. U tim radovima dobivamo prve uvide u raznovrsnost i teritorijalnu raspoređenost kajkavskih idioma (Lončarić; 1996; 4).

Filolog Milan Rešetar smatrao je kajkavštinu miješanim dijalektom, a na temelju pisanih dokumenata pokušao je odrediti čakavsko-kajkavsku granicu prije migracija izazvanih turskim osvajanjima (Lončarić, 1996; 4)

Dva strana lingvista, Jiří Polivka i Lukjanenko, istražujući do tada sakupljenu građu, zaključili su da kajkavština pripada hrvatskom jeziku. Lukjanenko je autor pretpostavke o trovrсноj osnovici kajkavštine: štokavsko-čakavsko-slovenskoj (Lončarić, 1996; 5).

Svoja mišljenja o mjestu hrvatske kajkavštine u zapadnoj skupini južnoslavenskih jezika su izložili i Ramovš i Belić. Belić je detaljnije razradio Lukjanenkovu teoriju o trovrсноj osnovici kajkavštine, koja i poznata pod nazivom Belićeva teorija. Ramovš, pak, smatra da je kajkavsko narječje genetski pripadalo slovenskom jeziku, ali je zbog političkih uvjeta u 10. stoljeću došlo pod utjecaj hrvatskog jezika (Lončarić, 1996; 7).

Jedan od najznačajnijih dijalektologa, Stjepan Ivšić, utvrdio je da se raznoliko kajkavsko akcenatsko ponašanje svodi na jedan zajedničku osnovnu kajkavsku akcentuaciju. Utvrdio je bitnu razliku između kajkavske i slovenske akcentuacije, a većinu kajkavskih govora razvrstao je po sudbini metatonijskog cirkumfleksa (Lončarić, 1996; 8).

Iako su se kajkavskim govorima bavili mnogi jezikoslovci, a objavljena su i brojna istraživanja, kajkavština do danas ostaje najslabije istraženim narječjem od svih naših narječja (Lončarić, 1996; 13).

1.1. MOTIVACIJA, CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje mjesnoga govora Rinkovca započeo sam 2017. godine u sklopu kolegija Dijalektologija hrvatskoga jezika: terenska istraživanja. Kao studentu studija Hrvatskog jezika i književnosti zanimljiva su mi bila predavanja iz kolegija Dijalektologija te se u meni javila želja za bavljenjem dijalektološkom problematikom. Kako je moja obitelj prije pedesetak godina preselila iz mjesta Rinkovca u općini Bednja u grad Varaždin te se od malih nogu susrećem s određenim bednjanskim izrazima, okrenuo sam se istraživanju mjesnoga govora Rinkovca. Na odabir teme završnog rada, uz gore navedene obiteljske razloge, motivirala me i moja mentorica, prof. dr. sc. Silvana Vranić, svojim pristupom i zanimanjem za dijalektološku problematiku.

Tijekom pisanja rada koristio sam navedenu literaturu i bilješke s predavanja u okviru gore spomenutih kolegija. U pisanju rada pomogle su mi konzultacije i smjernice mentorice koje mi je davala u istraživanju i pisanju radnje.

Svrha ovoga rada je na temelju podataka dobivenih terenskim istraživanjem, bilo ogleđa govora snimljenim snimačem i transkripcije toga ogleđa, te dodatnim usmjerenim usmenim istraživanjem postojeće literature i stečenog znanja tijekom studija utvrditi pripadnost mjesnoga govora Rinkovca bednjansko-zagorskomu dijalektu kajkavskoga narječja te to potkrijepiti primjerima. Govornik mi je bio gospodin Josip Podsečki, umirovljenik iz Ronkovca, rođen 1948. godine.

III. KAJKAVSKO NARJEČJE

Kajkavsko narječje je jedno od triju narječja hrvatskoga jezika. Naziv dolazi od upitne zamjenice kaj 'što'. Govorima kajkavskoga dijalekta govore stanovnici sjeverozapadne Hrvatske i Gorskoga kotara. (Brozović, 1988.; 91) *Granica između kajkavskog i štokavskog govora teče u međurječju Save i Drave počevši od Drave u visini Virovitice pa do blizine Unina ušća u Savu.* (Brozović, 1988.; 91) Na tom prostoru nalaze se tri štokavske oaze (U blizini Čazme i jugoistočno i jugozapadno od Koprivnice). Granica prema zapadu teče južno od Kupe do slovenske granice, a kajkavsko se područje proširuje kod Ozlja i Karlovca. (Brozović, 1988.; 91.) Kajkavski se govori mogu čuti i izvan granica Hrvatske, pa ih tako možemo pronaći u rumunjskom i srpskom Banatu, u dva sela u Mađarskoj i u Gradišću u Austriji. Manje kajkavske oaze možemo pronaći i u SAD-u, a one su rezultat ekonomskih migracija u 19. i 20. stoljeću. (Brozović, 1988.; 91.)

Godine 1927. Aleksandar Belić izvršio je prvu znanstvenu podjelu kajkavskog dijalekta u Narodnoj enciklopediji srpsko-hrvatsko-slovenačkoj. Kajkavsko narječje je podijelio na sjeverozapadni ili zagorski dijalekt koji, za štokavsko *ć* i *đ* imaju *č* i *j* (*noč, meja*), za koji je smatrao da ima slovensku osnovu, zatim istočni kojima ima *č* i *đ*, te ima štokavsku osnovicu i jugozapadni ili prigorski dio koji ima *ć* i *j* (*noć i meja*), a prema Beliću ima čakavsku osnovicu. (Brozović, 1988.; 91)

Godine 1936. hrvatski dijalektolog Stjepan Ivšić podijelio je kajkavske govore u četiri skupine prema akcentuaciji. Prve dvije skupine (zagorsko-međimurska i donjosutlansko-žumberačka) sadrže stariji naglasni sustav, a dvije mlađe skupine (turopoljsko-posavska i križevačko podravska) sadrže mlađi naglasni sustav. Ivšić je dao najznačajnije rezultate u istraživanju kajkavske

akcentuacije, te je utvrdio osnovnu kajkavsku akcentuaciju od tri naglaska *ǎ*, *â*, *ã* (Brozović, 1988; 91). Osnovna se kajkavska akcentuacija najbolje očuvala u zagorsko-međimurskoj skupini, dok donjosutlansko-žumberačka ima miješanu kajkavsko-čakavsku akcentuaciju starijeg tipa, a druge dvije skupine izvršile su znatne akcenatske promijene u različitim smjerovima (Brozović, 1988; 92.)

Za određivanje kajkavskih dijalekata Dalibor Brozović oslanja se na ranije podjele Aleksandra Belića, koji je kajkavštinu podijelio prema refleksima psl. glasova **tj* i **dj*, i Stjepana Ivšića, koji ju je podijelio prema akcentuaciji. Kombinacijom tih navedenih kriterija, konsonantskog i akcenatskog, D. Brozović iznosi podjelu kajkavskoga narječja na šest jedinica: zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski, križevačko-podravski, prigorski, te kajkavizirani dijalekt doseljenih čakavaca - donjosutlanski i, na kraju, goranski. (Brozović, 1988: 92).

Kao što smo ranije spomenuli, Stjepan Ivšić je prvi podijelio kajkavske govore u četiri skupine prema akcentuaciji. Varaždinski kraj, kao i cijelo Zagorje i Međimurje svrstao je u I. skupinu kajkavskih govora, koji je prema prostiranju nazvao zagorsko-međimurskom. S obzirom na akcenatske osobine Ivšić je prvu skupinu kajkavskih govora nazvao konzervativnom, jer najbolje čuva stariju, tzv. osnovnu kajkavsku akcentuaciju. Govori te skupinu dobro čuvaju mjesto i vrstu naglaska, a što u prvom redu vrijedi za tzv. novi, metatonijski praslavenski cirkumfleks, koji u kajkavštini ima svoju specifičnu distribuciju, tj. dolazi u nekim tvorbenim i morfološkim kategorijama, u kojima ga nema u drugim slavenskim jezicima i narječjima hrvatskoga jezika. Lončarić smatra kako iz te skupine koju je formulirao Ivšić, valja izdvojiti dvije skupine govora, jer je u njima razvoj išao dalje, odnosno drugačije. To su međimurski govori u kojima je ukinuta opreka po kvantiteti te zapadnozagorski govori uz gornju Sutlu s istom osobinom. Pri podjeli kajkavskoga narječja na dijalekte u okviru Ivšićeve I. skupine Lončarić izdvaja četiri dijalekta: plješevičkoprigorski

(po vokalskim kriterijima), gornjosutlanski, međimurski i bednjansko-zagorski (Lončarić, 1995; 447).

Smatramo kako mjesni govor Rinkovca, a i bednjanski govor, prema Brozovićevoj klasifikaciji pripadaju zagorsko-međimurskom dijalektu za koji je karakteristično da ima osnovnu kajkavsku akcentuaciju, ali je većina govora izgubila naglasak na posljednjem slogu, a mnogi govori mijenjaju akut u dugosilazni naglasak (*letĩ > letî*). Praslavenski *t'* i *d'* daju *č* i *j*, a skupovi *št'* i *žd'* daju *šč* i *žd*, rijeđe *žj*. Starohrvatski glasovi *l* i *o* reflektiraju se najčešće kao *o* ili diftong *ou*. Na rubnim područjima zagorsko-međimurskog dijalekta taj se refleks izjednačuje s vokalom *u* ili *o*, a na manjem dijelu refleks je očuvan kao otvoreniji od *o*, ili je prešao u vokal *u*, ali je etimološki *u* dao vokal *ü*. (Brozović, 1988; 92)

3.1. VOKALIZAM

Polazni vokalski sustav za kajkavsko narječje, odnosno za sve suvremene kajkavske govore, jednak je ishodišnom sustavu hrvatskog jezika, te se ne može pretpostaviti poseban kajkavski sustav koji bi se razlikovao od polaznog općehrvatskog sustava. (Brozović, 1996: 67)

Prema Brozoviću ishodišni sustav izgleda ovako:

i		u
ě		
e	o	ę q
ə		

Nakon provedene denazalizacije, na kajkavskom su području dobivena dva homologna vokalizma. Ona su strukturno, po inventaru i odnosu jedinica u njemu istovjetna, odnosno je to jedan sustav, ali su to genetski dva vokalizma jer se razlikuju genetski, po podrijetlu svojih jedinica (Lončarić, 1996: 67)

Taj sustav prema Lončariću izgleda ovako:

i	u			
ɛ	ɔ			
	ə			
ɛ̇	ɔ̇	ɾ̇	l̇	
a				

Razlika između dva homologna sustava se svodi na to da je na južnom djelu kajkavskog područja denazalizirana kontinuantna ϱ uža, zatvorenija od kontinuantne etimološkoga o . Na sjeveru je kontinuantna ϱ otvorenija od etimološkog o . Vrijednost ϱ zatvorenija je ili vjerojatnije o , a otvorenija ϱ ili o , prema tome moguć je odnos $\varrho - o$ ili $o - \varrho$. Fonetsko je obilježje to što je u nekim govorima i područjima on sigurno bio različit (Lončarić, 1996: 68).

Postoje još dvije razlike, osim provedene denazalizacije, između polaznog kajkavskoga sustava i hrvatskoga ishodišnog sustava. U ishodišnom hrvatskom sustavu za jat se pretpostavlja poseban vokal \check{e} , a za kajkavsko narječje se može pretpostaviti zatvoreno ϵ (Lončarić, 1996: 68). Treća razlika je u tome što se za

kajkavštinu može pretpostaviti otvoreno *ę* kao kontinuantu izjednačenih *e* i *ę*, a u općehrvatskom sustavu je to *e* (Lončarić, 1996: 68).

Za vokalizam zagorsko-međimurskog dijalekta karakteristični su starohrvatski glasovi *ǫ* i *o* koji se najčešće reflektiraju kao *o* ili diftong *ou*. Na rubnim područjima zagorsko-međimurskog dijalekta taj se refleks izjednačuje s vokalom *u* ili *o*, a na manjem dijelu refleks je očuvan kao otvoreniji od *o*, ili je prešao u vokal *u*, ali je etimološki *u* dao vokal *ü*. (Brozović, 1988; 92)

Kada govorimo o vokalizmu, valja spomenuti i prvu i drugu kajkavsku jednadžbu. U većini kajkavskih govora funkcionira prva kajkavska jednadžba prema kojoj su starohrvatski jat *ě* i poluglas *ə* dali zatvoreno *ę*. Ta jednadžba vrijedi na prostoru sve do Požeškog gorja i Pakraca, a izostala je u najzapadnijim međimurskim govorima u kojima je *ə* ujednačen s *ę*. U nekim pokupskim i goranskim govorima zadržano je *ə*, odnosno, ostvaruje se kao pauza. U većini kajkavskih govorima refleks jata je zatvoreni *ę*, a ako je jat bio dug, on se mogao diftongirati kao *ie* ili *ei*. U kutu Sava – Sutla je ikavski refleks, a u kutu Sava – Bregana ikavsko – ekavski refleks jata, no tu se ne radi o autohtonim kajkavcima, već o stanovništvu doseljenom s čakavskog područja. Druga, pak, kajkavska jednadžba naziva se i općehrvatskom jednadžbom koju ne provode svi govori hrvatskog jezika.

Lončarić navodi kako je razvoj vokalizma u kajkavštini, slično kao i u slovenskom jeziku, čakavštini, manje u štokavštini, te u nekim drugim slavenskim jezicima bio ovisan o kvantiteti i naglasku. (Lončarić, 1996: 73).

3.2. KONSONANTIZAM

Iz osnovnog kajkavskog konsonantizma mogu se izvesti konsonantizmi svih kajkavskih govora. Prema Lončariću, osnovni kajkavski konsonantizam ima ove jedinice (Lončarić, 1996:87):

- sonanti			- opstruenti		
w		m	p	b	f
l	r	n	t		d
j	ɫ	ń	c	s	z
			t'		d'
			č	š	ž
			k	g	x

Razlika između ishodišnog hrvatskog sustava i kajkavskog konsonantizma jest u tome što kajkavski konsonantizam pretpostavlja postojanje dvousnenog sonanta *w* (*u*), a ne labiodentalnog sonanta *v* (Lončarić, 1996: 87). Druga stavka koja razlikuje kajkavski konsonantizam od ishodišnog hrvatskog sustava, ali i slovenskog jezika jest ta da u kajkavskom narječju dolazi do izostanka palatalnog *r'* koji je reflektirao kao *rj* u položaju ispred vokala (obično *e* i *a*). U kajkavskom narječju razvoj palatalnog *r'* nije dosljedno proveden kao u slovenskom jeziku, jer postoji *r* u imenicama s nastavkom *-ar* (*ribar*), G jd. *-ara* (*ribara*) (Lončarić, 1996: 87).

Kada govorimo o opstruentima, možemo zaključiti daje *f* bilo u sustavu, a to se vidi prema sudbini *w*. U većini kajkavskih govora *w* je prešlo u *v*. Ispred opstruenata u finalnom položaju riječi *v* postaje zvučni parnjak bezvučnom *f* te

dolazi do jednačenja po zvučnosti (*krf – krvi, frkal – vlovil*), (Lončarić, 1996: 88).

Z. Junković i M. Lončarić smatrali su kako je *t'* prvo prešao u *ć*, a zatim i u srednje kajkavsko *č* (*t' > ć > č*). Danas se razlikuju *č* i *ć* na jugozapadu kajkavskog područja, a u nekim slavonskim šćakavskim govorima postoji samo srednje ili kajkavsko *č*. Iz toga proizlazi kako jugozapad čuva starije stanje, a u većem dijelu kajkavskog narječja dolazi do jednačenja *č* i *ć* u srednje *č* (Lončarić 1996: 88).

I razvoj *d'* se dvojako reflektirao u kajkavštini kao i u sjeverozapadnoj štokavštini. Na istoku *d'* prelazi u palatalnu afrikatu, meko *ž* ili srednje *ẓ̌*, a na zapadu se izjednačuje s *j* (Lončarić, 1996: 88).

Skupovi *st'* i *zd'* vrlo su važni za inventar kajkavskih suglasnika. Na zapadu se skup *zd'* razvija paralelno sa skupom *st'* koji prelazi u *šč̣*, *zd'* te u *žẓ̌* (*st' > šč̣, zd' > žẓ̌*) (Lončarić, 1996: 89). U jugozapadnim kajkavskim govorima, danas umjesto skupova *st'* i *zd'* dolaze *ś* i *ź*. U istočnim i sjeveroistočnim područjima kajkavskog narječja *d'* je prešlo u *ẓ̌* (*d' > ẓ̌*), dok je u jugoistočnima *d'* prešlo u *j* (*d' > j*) te su tako imali različite konsonantske sustave (Lončarić, 1996: 89).

Jedna od karakteristika kajkavskog narječja je i čuvanje *x* u načelu i pojava sekundarnog protetskog *x* ispred *r*. U istočnim je kajkavskim govorima došlo do nestanka *x* iz sustava, a zanimljiva je pojava u nekim kajkavskim govorima kada *x* prelazi u *v* i u *j*, dok u nekim govorima (govor Gole u Podravini) *v* prelazi u *x* (Lončarić 1996: 90).

Obezvučenje finalnih konsonanata važna je inovacija u distribuciji konsonanata. Pretpostavlja se da se pravac razvoja te pojave širio od zapada prema istoku. Do obezvučenja finalnih konsonanata dolazi jer su zvučni suglasnici slabiji, pri njihovoj realizaciji zračna struja mora savladati dvije

prepreke. Bezvučni suglasnici su jači jer se mora savladati jedna prepreka te dolazi do zamjene zvučnog suglasnika bezvučnim i to prema parovima po zvučnosti. Tako dolazi do zamjene $b > p$ (*rob > rop*), $d > t$ (*med > met*), $g > k$ (*vrag > vrak*), $ž > š$ (*nož > noš*), $z > s$ (*pekmez > pekmes*), $v > f$ (*krov > krof*) (Lončarić, 1996: 94). Obezvučenje finalnih konsonanta česta je i u bednjansko – zagorskom dijalektu kojem pripada mjesni govor Rinkovca, pa se ta pojava sustavno događa i u tom govoru.

3.3. AKCENTUACIJA

Kajkavska se akcentuacija obično razlikuje od štokavske i čakavske, a kajkavski je govor, upravo zbog akcentuacije, od nekih dobio epitet „slatki“ upravo zbog toga što je kajkavska artikulacija nenaglašanih vokala mnogo labavija od štokavske, jer je silina koncentrirana na naglašenom vokalu. „Zbog toga neakcentovani vokali postaju skloni za različne redukcije, a akcentovani, ako su iskonski i kratki, često se manje ili više produlje, pa već po tome kajkavski govor izlazi nešto mlitaviji od štokavskoga“ (Ivšić, 1996: 49).

U kajkavskom su narječju, dosad, pronađena dvadeset i dva različita tipa prozodijskih sustava, a možemo pretpostaviti da će se u dosad neistraženim kajkavskim govorima pronaći još koji tip. Po zastupljenosti triju prozodijskih obilježja (mjesta naglaska, odnosno siline, kvantitete i modulacije, odnosno opreke po kretanju tona) ti se tipovi prozodijskih sustava može razvrstati u pet skupina (Lončarić, 1996: 57). „Opreka po kretanju tona mogu se interpretirati kao razlika u mjestu siline u okviru dviju mora dugoga sloga. Takva interpretacija pogodna je u tumačenju razvoja kajkavske akcentuacije, ali se tako ne mogu interpretirati svi prozodijski sustavi kajkavskoga narječja. To nije moguće za sustave koji imaju opreku po tonu i u kratkom slogu, a nemaju

ograničenja u distribuciji prozodijskih obilježja. S trima navedenim prozodijskim obilježjima mogu se opisati sve razlike koje postoje u kajkavskim prozodijskim sustavima“ (Lončarić, 1996: 58). Prema Lončariću, pet skupina tipova prozodijskog sustava su: 1. šesnaest tipova s tri prozodijska obilježja, 2. tri tipa s dva obilježja (mjestom naglaska i kvantitetom) 3. jedan tip s dva obilježja (kvantitetom i tonom), 4. jedan tip s jednim obilježjem (kvantitetom), 5. jedan tip s jednim obilježjem (mjesto naglaska) (Lončarić, 1996: 57)

IV. SMJEŠTAJ BEDNJE I RINKOVCA

Područje općine Bednje ili bednjanski kraj nalazi se na krajnjem sjeverozapadu Hrvatskoga zagorja, na području Varaždinske županije. Prostor Bednje je sa svih strana okružen planinama Ivančicom, Strahinjčicom, Maceljskom godom i Ravnom gorom (www.bednja.hr). Općina je cestovnim pravcima spojena s Lepoglavom i Varaždinom prema istoku, preko Jesenja s Krapinom i Zagrebom prema jugozapadu i s graničnim prijelazom Macelj na autocesti Zagreb – Maribor preko kojeg se putuje dalje prema Ptuju i Mariboru u Sloveniji (www.bednja.hr). Uz to postoje i sporedni pravci prema Ptuju preko graničnog prijelaza Cvetlin na sjeveru općine.

Na području općine Bednja nalaze se naselja Bednja, Benkovec, Brezova Gora, Cvetlin, Jamno, Jazbina Cvetlinska, Ježovec, Mali Gorevec, Meljan, Osonjak, Pašnik, Pleš, Podgorje Bednjansko, Prebukovje, Purga Bednjanska, Rinkovec, Sveti Josip, Šaša, Šinkovica Bednjanska, Šinkovica Šaška, Trakošćan, Veliki Gorevec, Vranjelje, Vrbno i Vrhovec Bednjanski (www.bednja.hr).

Kako nas u ovom radu posebno zanima govor mjesta Rinkovca, važno je odrediti i njegov položaj. Rinkovec se nalazi u sastavu općine Bednja, u

Varaždinskoj županiji, tridesetak kilometara sjeverozapadno od Varaždina. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, naselje je imalo 318 stanovnika te 101 obiteljsko kućanstvo (www.hr.wikipedia.org)

Cijelo je područje općine Bednja, koja se prostire na području od 75,58 km², izrazito brežuljkasto. Nadmorska visina varira od oko 230 metara na području Rinkovca uz samu rijeku Bednju, pa sve do 686 metara, koliko iznosi vrh Ravne Gore (www.bednja.hr).

4.1. BEDNJANSKO – ZAGORSKI DIJALEKT

Bednjansko-zagorski dijalekt promatra se kao jedan dijalekatski tip u općoj klasifikaciji kajkavskih govora prema genetsko-strukturnom kriteriju. Kajkavsko narječje ima 14 dijalekata ili dijalekatskih tipova te dosad utvrđenih 15 podtipova (Zečević, 1994;34). Svaki podtip ima drugačiju raspodjelu nekih vokala, koji se u određenim položajima zamjenjuju drugim vokalima. Od svih do sada utvrđenih podtipova bednjansko-zagorski dijalekt ima sedam podtipova prema sedam različitih pravila o raspodjeli vokala u njegovim govorima (Zečević,1994;364).

U kajkavskim govorima distribucijsko ograničenje imaju vokali o-tipa: 1. kontinuant etimološkoga *o*, 2. kontinuant starohrvatskih fonema *o* i *l*, 3. sekundarni fonem *o* od primarnog fonema *a* (kontinuant etimološkoga *a*). Od vokala e-tipa distribucijsko ograničenje ima kontinuant starohrvatskih fonema *jata* i *ə* (Zečević, 1994; 365).

4.2. PODTIPOVI GOVORA BEDNJANSKO-ZAGORSKOG DIJALEKTA

U prvi podtip ubrajamo govore s jednim djelomičnim ograničenjem. „Ovisno o suglasniku ispred vokala o-tipa, kontinuantu etimološkoga *o*, na nenaglašenom kraju riječi: ako su to gravidni suglasnici *p, b, m, k, g, h, f i v*, navedeni se vokal može ostvariti, dok je iza svih ostalih suglasnika umjesto njega vokal e-tipa koji je uvijek jednak kontinuantu starohrvatskog *jata* ili *ǫ*“ (Zečević, 1994; 365). U toj se podtip ubraja govor Gajišća kraj Sesveta koji pripada bednjansko-zagorskom dijalektu, ali se po toj osobini fonološke strukture povezuje s govorom Vrbovca koji pripada glogovačkobilogorskom dijalektu i s govorom Črečana, Hrastja, Pretoka, Šalovca, Šulinca i Sv. Ivana Zeline koji pripadaju gornjoslonjskom dijalektu (Zečević, 1994; 365).

Drugom podtipu pripadaju govori s jednim potpunim ograničenjem za vokal o-tipa koji je kontinuant etimološkog vokala *o*, na kratkom kraju riječi i s vokalom *ɛ* umjesto njega. U taj podtip ubrajamo govore Krapine, Začretja, Biškupca, Dugog Sela i Lupoglava koji pripadaju bednjansko-zagorskom dijalektu, a po toj osnovi se povezuju s govorima Bapča, Lazine, Leknena, Novaka, Poljane Čičke, Sasa, Selnice, Trnja i Trebnjareva koji pripadaju turopoljskom dijalektu i s govorom Gornjeg Vrapča i Šestina koji pripadaju samoborskomedvedničkom dijalektu (Zečević, 1994; 366).

U treći podtip ulaze govori s tri potpuna ograničenja, i to s dva ograničenja za vokal o-tipa koji je kontinuant starohrvatskih fonema *o* i *l*, kada je umjesto njega u zanaglasnom slogu i na kratkom nenaglašenom kraju riječi vokal *u*, i s jednim ograničenjem za vokal o-tipa koji je kontinuant etimološkog *o*, kada je umjesto njega na kratkom kraju riječi vokal *ɛ*. Tom podtipu pripada Gregurovca Veterničkog (Zečević, 1994; 366)

Četvrti podtip čine govori s četiri potpuna ograničenja za vokal o-tipa koji je kontinuanta etimološkog *o*, i to na nenaglašenom kraju riječi, gdje je umjesto njega vokal *ɐ*, te u ostalim nenaglašenim slogovima gdje je umjesto njega vokal *u*. Tom tipu pripada Zlatarski govor koji se povezuje s govorom Cerja kraj Sesveta (Zečević, 1994; 366)

U peti podtip ubrajamo govore sa šest potpunih ograničenja, i to s jednim ograničenjem za vokal o-tipa, kontinuantu etimološkog *o*, na nenaglašenom kraju riječi, s dva ograničenja za vokal e-tipa, koji je kontinuanta starohrvatskih fonema *jata* i *ə*, i to u zanaglasnom slogu i na nenaglašenom kraju riječi, te s tri ograničenja za vokal o-tipa kontinuantu starohrvatskih fonema *o* i *l* u prednaglasnom i zanaglasnom slogu te na nenaglašenom kraju riječi. Umjesto oba vokala o-tipa vokal je *u*, a umjesto vokala e-tipa vokal *i*. Tom podtipu pripada govor Tuhovca (Zečević, 1994; 367)

U šesti podtip ubrajamo govore sa sedam potpunih ograničenja. Tri ograničenja za vokal r-tipa, kontinuantu starohrvatskih vokala *jata* i *ə*, umjesto kojeg je u prednaglasnom i zanaglasnom slogu te na nenaglašenom kraju riječi vokal *i* i četiri ograničenja za vokal o-tipa kontinuantu etimološkog *o*, umjesto kojeg je u svim nenaglašenim slogovima na kraju riječi vokal *u*. Tom govoru pripadaju govori Nedeljanca i Vidovca. (Zečević, 1994; 367)

Sedmi tip čini bednjanski govor s ograničenjem za vokal o-tipa, koji je sekundarni vokal od primarnog vokala *a*, i umjesto kojeg je ispred suglasnika *m*, *n* i *ŋ* vokal *u*. (Zečević, 1994; 367)

4.3. BEDNJANSKI GOVOR

Prema Lončarićevoj podijeli bednjanski govor pripada bednjansko-zagorskom dijalektu. Tom govoru pripadaju sela Bednja, Viletinci, Vrbovec, Benkovec, Želimoje, Podgorje, Prebukovje, Meljan, Takošćan, Purga, Šinkovica, Gorenci, Osonjak, Ježovec i Vranjelje (Lončarić, 2005;155).

Bednjanski govor smatra se jednim od najzanimljivijih i najkompliciranijih govora kajkavskog narječja zbog mnogobrojnih diftonga, zanimljivih glasovnih promjena i akcenata i same strukture jezika. Na očuvanje govora utjecala je i prometna izoliranost, ali i konzervativnost starog stanovništva. Nakon Drugoga svjetskog rata govor mlađeg stanovništva počinje se mijenjati zbog odlazaka na rad i službe u druge krajeve. Uz to, mlađi govornici zanemaruju svoj govor zbog uvjerenja da im je govor ružan, pa pred strancima i govornicima drugih narječja pokušavaju „ljepše govoriti“ (Jedvaj, 1956; 282).

Jedvaj navodi i kako govornici bednjanskoga govora brzo i vrlo jednostavno usvajaju pravilan izgovor i akcent drugih govora, ali i stranih jezika. Razlog tome je velik broj različitih vokala zbog kojih im je sluh razvijeniji, a jezik gipkiji (Jedvaj, 1956; 282)

Na čitavom je bednjanskom prostoru govor uglavnom isti, a razlikuje se jedino akcentuacija mjesnoga govora Rinkovca, no samo u nekoliko riječi. Rinkovčani ponekad pomiču kratki akcent iz duljine i dugi silazni akcent za jedan slog prema početku riječi, mijenjajući dugi silazni u kratki: *kèket*, *kèkeš*, *snèho*, *gìbunjico*, „*Idam pe vèdu*“ (Jedvaj, 1956; 282 – 283).

Bednjanski govor nije osamljen, a njegove glavne osobine možemo pronaći i u susjednim govorima Lepoglave, Kamenice, Cvetlina i Jesenja (Jedvaj, 1956;283).

Kada govorimo o akcentuaciji, bednjanski govor sadrži osobine koje su poznate i u goranskim kajkavskim govorima koji graniče sa Slovenijom. „To je progresivna metataksa, pomak prema svršetku riječi staroga, čelnoga, recesivnoga naglasaka u nekim kategorijama riječi, odnosno oblika riječi, npr. kao kokóš. U Bednji ta riječ glasi kekýeš (Lončarić, 2005;156) Od drugih osobnosti Lončarić navodi da primjera. Prvi je taj da su se „neutralizirani tipovi *ženà* i *glāvà*, tj. tipovi s oksitonezom kratke ultime te kratkim i dugim prednaglasnim slogom, i to u tipu *glāvà*, prema kojem je onda dobiveno i *ženà* (u Bednji *glāōvò* i *žānò*) (Lončarić, 2005;156). Druga osobitost koju Lončarić navodi je „naglasak infinitiva kao *zēpsti* (*zepsti*), *trâsti* (*tresti*), dakle s novim praslavenskim, starohrvatskim čakavskim akutom, dugouzlaznim naglaskom, kao što je i u čakavskim govorima, npr. u Vrgadi, Senju i što odgovara zapadnoštokavskom naglasku *trêsti*, *zêpsti*, a što je postalo od *trêsti*, *zêpsti* (Lončarić, 2005; 156)

Važno je izdvojiti i vokalne značajke bednjanskoga govora koje su karakterizirane naročitim centralnokajkavskim vokalizmom, sedmofonemskim vokalnim glasovljem. U takvom je sustavu i podrijetlom od prsl. *i* i *y*, zatvoreno *e* od jata i od poluglasova, otvoreno *e* od *e* i od prednjeg nazala, *a* od *a*, *o* od *o*, zatvoreno *o* od stražnjeg nazala i od samoglasnog *l* te *u* od *u*. Radi se dakle o ovakvu vokalnom trokutu (Lisac, 1997, 35):

i	u
e	o
e	o
a	

Među tim vokalima nisu promijenjeni jedino *i* i *e*, dok su se ostali pomaknuli za jedno mjesto suprotno od kretanja kazaljke na satu, izuzevši vokal *o* koji je

dao otvoreno *e*. Dakle, $e > a$, $a > o$, $o > u$, $u > \ddot{u}$. Ispred nazala *a* daje *u*, a ne *o*: *kùm* „*kamo*“. (Lisac, 1997, 35).

U dugim slgovima situacija je kompliciranija, pogotovo kada govorimo o vokalima *o*, *ō* i *u*: dugo *o* daje *üo*: *nües* „*nos*“, *küenjski* „*konjski*“. Dugosilazno *o* ili *ō* pod dužinom daje *ou*: *sōunce* „*sunce*“, *blōuditi* „*bluditi*“. Dugosilazno *u* ili *ū* pod dužinom daje *eü*: *vêüjec* „*ujak*“, *jeüho* „*juha*“. Pod akutom *ō* daje *u*, a *u* daje *ü*. Osim toga, u dugim slogovima javljaju se i diftonzi *ei*, *ie*, *ao* i *au*. (Lisac, 1997, 35.)

Monoftonzi u dugim slogovima jesu: *i*, *ü*, *u*, *o* i *a*. Diftong *ie* se javlja na mjestu jata i *ə*, *üe* je dobiveno od *o*, a ostali diftonzi su realizacije pojedinih vokala: *ei* dobiveno od *i*, *ao* od *a*, *eü* od *u*, *au* od *a* ispred nazala. (Lisac, 1997, 35.)

Izvan naglaska javlja se *e* zagonetne glasovne vrijednosti na mjestu *ə* (npr. *pëkel* „*pakao*“), pa bednjanski govor ima otvoreno *e* od *o* i zatvoreno od jata i naglašenog *ə*, ali i kratak „*e* glas bez jasne glasovne kvalitete“ u sufiksalmom nenaglašenom slogu. Prema tomu, u dugim slogovima vokalizam je sljedeći (Lisac, 1997, 36):

<i>i</i> :	<i>ü</i> :	<i>u</i> :
<i>ie</i>	<i>üe</i>	<i>o</i> :
	<i>a</i> :	

Katkad je vokalizam ovakav:

<i>i</i>	<i>ü</i>	<i>u</i>
<i>ę</i>		<i>o</i>
<i>e</i>		<i>a</i>

U nenaglašenoj zatvorenoj ultimi javlja se treće *e*, ono iz primjera *pèkel* ili *tènjek* „*tanak*“, koje je još uvijek nejasno. Refleks samoglasnika *r* je *er* (*čèrn*, *zèrne* „*zrno*“). (Lisac, 1997, 36).

Bednjanski je vokalizam izrazito zanimljiv po posebnom razvojnom pomaku, po rotaciji fonema, ali i mnogo drugih pojedinosti. No važnija značajka jest ta što je u mnogih kajkavaca kontinuanta o izjednačena s kontinuantom jata i *a*, ali se to nije dogodilo u bednjanskom govoru. Važan je i različit razvoj pojedinih vokala ovisno, osim o dužini, još i o intonaciji, kako smo već vidjeli. (Lisac, 1997, 36).

Bednjanski se vokalizam ne razlikuje od vokalizma središnjih kajkavskih govora s obzirom na *l* i *o*. Oni su izjednačeni, a njihovi su refleksi *u* – u kratkom slogu i *u* dugom nenaglašenom slogu, pod akutom (*gũbo*, *klũpke*, *kupĩno*, *susèd*), i *ou* u ostalim slučajevima – u dugom silaznom slogu i u dugom nenaglašenom, prednaglasnom slogu (*gelõub*, *mõuž*, *loučĩti*, *gũsenici*, *sũdim*) (Lončarić, 2005; 157)

Što se tiče poluglasa, bednjanski govor odstupa od kajkavskog razvoja. U njemu ti glasovi nisu izjednačeni u svim položajima, i to u nenaglašenom položaju. Za zanaglasni položaj Jedvaj kaže „Kratka *e* bez jasne glasovne kvalitete dolazi u sufiksalmom nenaglašenom slogu na mjestu staroslavenskog poluvokala ili je sekundaran!“ (Lončarić, 2005; 157). Taj glas je *a*, a na mjestu jata u tom položaju stoji *e*, npr. *kũdeljo*, *vĩdeti* (Lončarić, 2005; 157).

V. RAZLIKOVNI KRITERIJI ZA ODREĐIVANJE PRIPADNOSTI KAJKAVSKOM NARJEČJU

Kako bismo odredili pripadnost nekog govora određenom jeziku ili narječju, moramo odrediti zajedničke značajke koje su tipične za taj jezik ili narječje i koje ga razlikuju od drugih jezika ili narječja. Unutar hrvatskog jezika postoje tri narječja i svako od njih ima tipične značajke po kojima se razlikuju. Postoje tri tipa jezičnih značajku, a to su alijeteti, alteriteti i arealne značajke.

Alijeteti predstavljaju vrhunske razlikovne značajke uz pomoć kojih se može odrediti koji govor pripada kojem narječju. Primjer alijetetne značaje je upitno-odnosna zamjenica u hrvatskom jeziku: *kaj*, *ča* i *što*. Upitno odnosna zamjenica *kaj* zastupljena je u kajkavskom narječju, zamjenica *što* u štokavskom narječju, a zamjenica *ča* u čakavskom narječju.

Alteriteti se odnose na razinu na kojoj se mogu podudarati dva narječja ili dijelovi svih narječja, ali oni nisu dovoljni kako bi se sa sigurnošću odredilo koji govori pripadaju kojem narječju. Primjer alteriteta su relacijski morfemi u dativu, lokativu i instrumentalu množine: *-an*, *-ah*, *-ami*. Ti su relacijski morfemi tipični za arhaične kajkavske govore, ali i za čakavske govore.

Arealne značajke su uobičajene za određeno područje, zbog čega iste osobine mogu biti tipične za više narječja.

5.1. Jezične činjenice najvišega razlikovnog ranga (alijeteti)

5.1.1. Jednak refleks jata i poluglasa (prva kajkavska jednadžba)

Prva kajkavska jednadžba vrhunsko je razlikovno obilježje kajkavskog narječja, a prema njoj su jat i ə dali isti vokal ɛ. Ta jednadžba vrijedi na prostoru sve do Požeškog gorja i Pakraca, a izostala je u najzapadnijim međimurskim govorima u kojima je ə ujednačen s ɛ. U nekim pokupskim i goranskim govorima zadržano je ə, odnosno, ostvaruje se kao pauza. U većini kajkavskih govorima refleks jata je zatvoreni ɛ, a ako je jat bio dug, on se mogao diftongirati kao *ie* ili *ei*. U kutu Sava – Sutla je ikavski refleks, a u kutu Sava – Bregana ikavsko – ekavski refleks jata, no tu se ne radi o autohtonim kajkavcima, već o stanovništvu doseljenom s čakavskog područja.

Primjeri prve kajkavske jednadžbe u mjesnom govoru Rinkovca su sljedeći (ə > ɛ < ě):

dĕn, diĕnes (dio prve kajkavske jednadžbe koji se odnosi na poluglas ə);

žĭvele, lĕt, sĕmĕ, (dio prve kajkavske jednadžbe koji se odnosi na jat ě)

Primjeri refleksa jata ako je jat bio dugi:

svĭetu 'svijetu', *kriĕsnice* 'krijesnice', *cĭepljene* 'cijepljeno', *liĕpše* 'ljepše',
riĕku 'rijeku', *mlĭeke* 'mlijeko', *liĕkeh*

5.1.2. Jednak refleks stražnjeg nazala i slogotvornog /l/ (druga kajkavska jednadžba)

Druga kajkavska jednadžba je zapravo općehrvatska jednadžba, a po njoj slogovno *l* i stražnji nazal *o* daju vokal *o*. I kod druge kajkavske jednadžbe postoje odstupanja, pa je u turopoljskim kajkavskim govorima rezultat *u*, a neki autori kažu da je tako i u dijelu međimurskih govora i goranskih govora. Danas na kajkavskom prostoru postoje dvije grupe govora s obzirom na drugu kajkavsku jednadžbu. Prve dvije grupe poštuju jednadžbu, s time da je na jugu rezultat *o*, a na sjeveru *o*. Treća grupa koju čine gorskokotarski i sjeverozapadni govori ne poštuju jednadžbu jer slogotvorno *l* daje *u*, a *o* daje *o*.

5.1.3. Oblici zamjenice kaj

Upitno odnosna-zamjenica kaj alijetet je kajkavskog narječja. Nastala je od množinskog oblika srednjeg roda zamjenice *kъ*, *ka*, *ko* tako što je dobila navezak *j* koji je očvrstnuo. Vokal *a* nije nastao vokalizacijom poluglasa jer je on u osnovnom vokalizmu kajkavskoga narječja zamijenjen sa *e*. Uporaba zamjenice kaj može se pronaći i u nekim ne kajkavskim govorima (npr. buzetskom govoru) u kojima predstavlja sociolingvističku činjenicu.

U mjesnom govoru Rinkovca zamjenica kaj se javlja u nekoliko oblika:

a) *kă* – nominativ upitne i odnosne zamjenice za značenje „neživo“

...nie ga bîle tè vòdovoda kă bi ljûdi jemàli vòdu na pìpu..., ...nîe ga bîle indùstrije nìkakve kă bi ljûdi dèlali..., ...bîlo je sîr naprăvljeni z lûkem, tak kă

smo mēgli, cīeli dēn smo zbāvili (...) mliēkē kǎ nam je krāvica dāla..., ...Enda se tē svēnjčē pēredalē kǎ se štēbra platīla...

b) kǎj – nominativ upitne i odnosne zamjenice za značenje „neživo“

... Nīe te bīle zāštite to kǎj kākve, kāk tō dēnes ĩmaju tē bedastōče kǎj se dēcā ne rođīju..., ...a sūme zāte kǎj su mēgli ležē se spēmēnjati s tēmi ljudimī ki so zānje dēlali..., ...Kǎj je dēnes je nezamīslivo tūo..

5.1.4. Kajkavske depalatalizacije

U kajkavskom narječju postoji nekoliko oblika depalatalizacije. Prva depalatalizacija je $l̄ > l$, $n̄ > n$ i ona je sustavna na čitavom kajkavskom prostoru. Druga depalatalizacija se naziva dekompozicija, a podrazumijeva $l̄ > l i j$, a $n̄ > n i j$. Treća je fonologizacija palatalnog elementa j s anticipacijom $l̄ > jl$, a $n̄ > jn$. Četvrta je depalatalizacija prava metateza s umetanjem idućeg vokala (*ńega > jenga*) (Lončarić, 1996: 93). Važno je napomenuti i prijelaz palatalnog nazala u nazalni palatal nazalno j (\check{j}), a potom negdje denazalizacijom u obično j (na primjer *koń(a)*, *ńega*) kako je u Bednji, zatim *koŷ(a)*, *ŷega > koja(a)*, *jega* kako je u Zagorju i Gorskom kotaru (Lončarić, 1996; 94)

a) Primjer druge depalatalizacije u mjesnom govoru Rinkovca:

... a l'jūdi su jāke, jāke dūbri. Dūbri l'jūdi, kak gōd su tēškē žīvēli, tak su jēdni drūge pemāgāli.

Prva depalatalizacija nije provedena sustavno, već je u nekim ostvarenjima govor sačuvao $l̄$:

... Tō je ĩsto imēlo jāko vēliku vāžnost jer su tī ljūdi napājāli blāge... Ljūdi su se ženīli, nīeso nīkam ĩšli... ljūdi su kršćānske vjēre... Tō su ljūdi jāke māle tēga imēli...

b) Primjer prve depalatalizacije u mjesnom govoru Rinkovca:

*... Rëķel sam màle prije jedanâjst hìljadi ga je bìle pèdeset pèrvega **lèta.**, te znâte kàk je tò bìle da je žèjnska dvâ pût rēđila v jēdnem **lètu**... ... Sàke **lète** se dīete ređile... ali bāš žūpa Bēdnja proglāšena je hìljadu cètristo cèterdesētega **lèta** ...*

5.1.5. Obezvučenje finalnih konsonanata

Obezvučenje finalnih suglasnika je vrhunska kajkavska značajka, ali nije isključivo kajkavska pojava, jer se javlja i u čakavskom narječju. Do te pojave dolazi jer su zvučni suglasnici slabiji, a pri njihovoj realizaciji zračna struja mora savladati dvije prepreke. Primjeri koji potvrđuju obezvučenje finalnih konsonanta u mjesnom govoru Rinkovca su:

Ūs (z > s), môš (ž > š), dôp (d > p), pūręs (z > s), vrâk (g > k), brôt (d > t)

5.1.6. Gubljenje nenaglašenog vokala

Gubljenje nenaglašenog vokala povezano je s akcentuacijom kajkavskog narječja. U mjesnom govoru Rinkovca gubljenje nenaglašenog vokala dokazuju sljedeći primjeri:

*...Da vam jâ zajdem pevēdat pe bednjanski **kàk** se tš geveri..., ...**kak** gòd su tēške žìveli..., ...**nèk** su prāvili flākè v Bēdnji i tāk se je žìvele i većina tih nāselj je v onò dôp **kak** i dīen dēnes se tò održàle bìle uz rièku Bēdnju..., ... nìe ga te bìle te līekeh **kàk** to dēnes jēje i jēdnostavno su mòrali vmriēti..., ...klobasīčka i **tak** nēkej...*

5.1.7. Gubljenje morfološke posebnosti Vsg.

U deklinaciji imenica u većini kajkavskih govora iz sustava nestaje vokativ kao poseban padež, a u njegovoj funkciji se pojavljuje nominativ. U većini kajkavskih govora ostaci vokativa susreću se uz imenicu *Bože*, uz *Bok/Bog* i *Isuse*.

Primjeri vokativa u govoru Rinkovca:

..., *No, Bära, àjde zàj zakèlji kekũoš jědno ka se bũdo ljũdi imèli vječer rezĩti.* “ ...

5.1.8. Uopćenje komparativa s elementom š u tvorbenom morfemu (*vekši, menjši, sjaši*)

Primjeri komparativa s elementom š u govoru Rinkovca su:

...*Dà so se ženĩli, če je prĩ hiže bile pêt pũc, ěnda je to bile pràvilo kà se ję nàjpr̃ie mòrala oženĩti enà nàjstarẽjša. Màker je enà štẽra je bila ĩza njẽ imèla dečaukà, ĩli ne enà trẽjča ĩza njẽ, nĩe to bile tæk. Mòrala se nàjpr̃ie oženĩti onà nàjstarẽjša te mèste te mlàjšẽ, pà te tæk je tũo bile tækẽv zākẽn med ljũdmĩ...*

5.2. JEZIČNE ČINJENICE NIŽEG RAZLIKOVNOG RANGA (ALTERITETI)

5.2.1. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći

Rotacizam, odnosno zamjena fonema /ž/ fonemom /r/ u međusamoglasničnom položaju u pojedinim riječima, zabilježena je u i mjesnom govoru Rinkovca, a očituje se u prezentskom obliku glagola moći:

...Mèrete mìsliti, v ɛnɛ vrìeme dòk ga je nìje bìle hlàdnjača ni frižidêra te su žìve transportìrali v Riekù na brôt, pùreke, i dàlje za Ènglesku...

5.2.2. Krajnje slogovno l

U mjesnom govoru Rinkovca finalno slogovno l zadržano je bez izmjene nakon gubitka poluglasa, a to potvrđuju sljedeći primjeri:

... Grèf Dràšković je ìmel staklârnu..., Pa je ìmel elektrârnu napràvljenu gère na jêzere bednjânskom..., Dà sam rĕkel da su nàs krâve ɔthrànìle..., A tê čè je kàkvi svinjčèk uostâl ka se zàklal..., Te se tû pòzval kùm..., Tàk se znâle degeđiti kà je te vĕčer môž rĕkel žèni..., ...dèlal se de bežičnega pòsta i ěnda se tìe stĕlèc zĕl, sàki dîen je mòral nèkaj napràviti, nìe ga smĕl zgotòviti gàzda, čè je štĕl znàti štĕra je bèba v sèle cĕpernica..., Tè je sàki dîen nèkaj napràvil i pri pĕlnečki je stâl na tè stolèc pred vràta od cìrkve i glĕdĕl je nòtru...

5.2.3. Konsonantske skupine

a) Konsonantska skupina *št* u kajkavskom narječju realizirana je od skupine *ht* i to u glagolu *htela* > *štel*. Važno je naglasiti kako je to tipična kajkavska skupina koja se ne javlja niti u jednom drugom narječju.

Taj primjer potvrđuje se i u mjesnom govoru Rinkovca:

(...) če je štèl znàti štêra je bèba v sèle cèpernica. (...)

Skupina *št* u govoru Rinkovca realizira se i u primljenica. Primjer za to je:

(...) če smò dôbili vùn kàkev kèmad štrŭkljev to je bìle jãke dèbre. (...)

b) U skupini *vs* > *šs* ili *fs* (*vse, vsi, vsega* > *se, si, sega* / *fse, fsi, fsega*) može biti reducirano inicijalno *v*.

Primjeri koji to potvrđuju su sljedeći (*vs* > *šs*):

... Ši su dèlali za grofê trakošćanske Dràškoviče..., ...sakemu nèkaj se dîme dâle ka je nêšël sòbom i napravile se kàkva..., Tàk da se sàku nedèlju se išle k mèši..., Tè je sàki dîen nèkaj napravil..., Sàke lète se dîete ređile... sê su razmèli...

c) U mjesnom govoru Rinkovca odraz prijedloga *vъ* je *v*, ali pod utjecajem sljedećeg glasa moguć i ostvaraj *f*.

Primjeri odraza prijedloga *vъ* u *v*:

... Fürt se tu têške živele v tem našem bednjânskem kràju..., ...nèk su pràvili flākè v Bèdnji..., ...večina tih nâselj je v onò dôp..., ...tô su tê zgodovîne v našem bednjânskem kràju..., ...Àli je tè mòral imèti v žèpu màkove sème..., ...tāk da v sàke hìže je ga bìle mnège dècā..., ...Rodìla je v sîečnju, pa te nazè v prosìncu

mèsecu rodìla drûge džetè..., ...Tâk ka je bìle v îstega lèta su bìle bràt i sèstrà ili dvâ bràti...

Primjeri za odraz prijedloga *v* u *f*:

f stâklarni, f kamenìku, f pũol, f kerìzmi

d) Za kajkavski govor karakteristična je i redukcija *g* ispred *d* (*gdi, gde, gda, gdo* > *di, de, da, do*), a primjeri takve redukcije mogu se naći i u mjesnom govoru Rinkovca:

...Dà su se òne spèčćìle za njîm..., ...Jẽmput dà je pebîegel dîme, dà je dõšel dîme..., ...Dà se kesêļe..., ...Dà sam rëkel da su nàs krâvę othrānìle, tō je žìva ìstina. Dè smo deca vjũtre jèli za frëštëk kũhane mliëkè..., ...Dà so ìšli v škòlo...

5.2.4. Izjednačavanje prijedloga *iz* i *s* u jednom liku, pretežno *z*

Prijedlog *s* u mjesnom govoru Rinkovca izjednačuje se sa *z* ili ostaje *s*, ovisno o glasu koji slijedi. Primjeri koji potvrđuju izjednačenje prijedloga *s* u *z* u govoru Rinkovca:

Primjer prijedloga *s* u mjesnom govoru Rinkovca:

...so ìšli s škòrnjice te so ti čakali ka bũju dõšli tì s škòle ka su zèli škèrnjice pa su ebũli...

Primjer izjednačavanja prijedloga *s* sa *z* u mjesnom govoru Rinkovca:

z vèrhnićem, z lùkem, z Amèrike, z òtoka,

5.2.5. Morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak *-jo* ili *-ju*

U mjesnom govoru Rinkovca morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen je na dočetak *-ju*, a to potvrđuju sljedeći primjeri:

mìsliju, rođiju, bûju, dîelaju, blesičeju, zbàviju

VI. ZAKLJUČAK

Bednjanski govor zasigurno možemo smatrati jednim od najzanimljivijih i najkompliciranijih kajkavskih govora. Tome pridonose mnogi diftonzi, zanimljive glasovne promijene i akcentuacija. Upravo u tome leži razlog zašto sam izabrao upravo bednjanski govor kao temu završnog rada.

Tijekom istraživanja mjesnog govora Rinkovca utvrdio sam da se javljaju ovi alijeteti: dio prve kajkavske jednadžbe koja se odnosi na poluglas, dio prve kajkavske jednadžbe koji se odnosi na jat, jednak refleks stražnjeg nazala i slogotvornog *l*, oblici zamjenice kaj, kajkavska depalatalizacija, obezvučenje nenaglašenog vokala, obezvučenje finalnih konsonanta, gubljenje morfološke posebnosti V sg., uopćenje komparativa s elementom *š* u tvorbenom morfemu

Osim alijeteta javljaju se i sljedeći alteriteta: rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći, krajnje slogovno *l*, konsonantska skupina *št* koja je realizirana od skupine *ht* i to u glagolu *htɛlə* > *štel*, konsonantska skupina *št* u primljenica, skupina *vs* > *šs* ili *fs* (*vse, vsi, vsega* > *se, si, sega* / *fse, fsi, fsega*) može biti reducirano inicijalno *v, f* kao odraz prijedloga *v*; redukcija *g* ispred *d* (*gdi, gde, gda, gdo* > *di, de, da, do*), izjednačavanje prijedloga *iz* i *s* u jednom liku ; morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak *-ju*

Uz pomoć kriterija za određivanje pripadnosti kajkavskom narječju, alijeteta i alteriteta, zahvaljujući snimljenom govoru na kojem smo proveli istraživanje, možemo zaključiti da mjesni govor Rinkovca pripada bednjansko-zagorskom dijalektu kajkavskog narječja.

VII. LITERATURA

1. Brozović, Dalibor, Ivić, Pavle (1988), *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb
2. Drpić, Irena (2006), „Kajkaviana & alia“ (Mijo Lončarić: Kajkaviana & alia, Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima), Recenzija, Prikaz, *Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 32., No. 1, str 373.
3. Ivšić, Stjepan (1996), *Jezik Hrvata kajkavaca*, Matica hrvatska, Zaprešić
4. Jedvaj, Josip (1956), „Bednjanski govor“, u *Hrvatski dijalektološki zbornik*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 279. – 330.
5. Lisac, J, (1997) Sličnosti i razlike bednjanskog govora i štajerskih dijalekatnih idioma. *Kaj 30/5-6*, Zagreb, str. 35. – 36.
6. Lončarić, Mijo (1996), *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga, Zagreb
7. Lončarić, Mijo (2005), „Bednjanski govor u kajkavštini“, u *Kajkaviana & alia: Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima*, Zrinski, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Čakovec, str. 155. – 158.
8. Lončarić, Mijo (1995), *Govor Varaždina i okolice*, *Kaj: časopis za kulturu i prosvjetu*, God 28, str. 447.
9. Zečević, Vesna (1994), „Zlatarski govor u tipološkoj klasifikaciji kajkavskih govora bednjanskozagorskoga dijalekta“, *Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 20, No. 1, str. 364. – 367.
10. <http://www.bednja.hr/bednjanski-govor> (preuzeto: 20. 5. 2018.)
11. www.hr.wikipedia.org (preuzeto: 20. 5. 2018.)

VIII. PRILOZI

8.1. TEKST

Da vam jâ zâjdem pevêdat pe bednjânski kâk se tō gevëri. Ęnda nêke bûte razmêlê, nêke nêtê. Fürt se tu têške živele f tem našem bednjânskem krâju, a l'jûdi su jâke, jâke dūbri. Dūbri l'jûdi, kak gōd su têške živele, tak su jêdni drūge pemâgâli. Sî su dëlali za grofê trakošćanske Drâškoviče. Āetîristo liêt su dëlali za Drâškoviče, sâki dên su mōrali dâti jêdnega težâukâ. Da se kesêlê, te su sūšili, jêdni su kepâli, okâpali kerûzu, jêdni su sadili krumpiêr, jêdni su dëlali f stâklarni. Grêf Drâšković je ìmel staklârnu, pa su dëlali glažûto su tō zvâli. Pa je ìmel elektrârnu naprâvljenu gère na jêzere bednjânskom. Sâ tâ sêla su bîla pòlek rekâ Bêdnja. Tō je ìsto imêlo jâko vêliku vâžnost jer su tî ljûdi napâjâli blâge, nie ga bîle tê vōdovoda ka bi ljûdi jemâli vōdu na pîpu, nêk su prâvili flâkê v Bêdnji i tâk se je živele i veĉina tîh nâselj je v onō dōp kâk i dîen dēnes se tō održâle bîle ũs riêku Bêdnju. Krâve su nâs othrânilê, mlîeke nâs je othrânilê. Têške se živele, nê ga bîle indūstrije nîkakve ka bi ljûdi dëlali. Nêke ljûdi je dëlalo na želēznice, nêke f kamenîku gère (...) jâke su se mûčili i ljûdi su (...) umîrâli. Dōbili su ũpalu plûĉ, pa pèklje tēga sūšicu, nê ga te bîle tê lîekêh kâk to dēnes jêje i jêdnostâvno su mōrali vmriêti. Dê sam rêkel da su nâs krâve othrânilê, tō je žîva ìstina. Dê smo dēca vjûtre jêli za frêštêk kûhane mliêkê, f pūoldne je bîle kisêle mliêkê, ònak z vêrhnjićem nâpravljene, a za veĉêru pa je bîle ìste od krâve, bîlo je sîr naprâvljeni z lûkem, tâk ka smo mēgli, cîeli dên smo zbâvili (...) mliêkê kâ nam je krâvica dâla. Sâka hîža je imêla jêno krâvico, bârem jêno ili višê. (...) Ęnda se tê svînjĉê pèrĉdalê ka sê štêbra plêtîla. Štêbra je pûreš, mî smo tû na Bêdnji rêkli fürt štêbra. Tō se mōrale platîti, pèrvi frtâlj, pa drūgi frtâlj, pa trêĉi frtâlj, pa četrti. (...) Kâ se tâ štêbra prêma dŕžave mōrala platîti. A tê ĉê je kâkvi svînjĉêk uostâl ka se zâklâl, tō se te famîlija zîšla, pâ su tê kolînja bîlê, tō su tê zgōdovîne v našem bednjânskem krâju. Te se tû pōzval kûm, pa strîc, pa strîna, pa vŭjci, pa su tō svînjĉe zaklâli. Te se tō skêre i pejêle fâĉer. Tō je bîlo malo svînjĉe, ka je s tēga mēgle bîti, a sâkemu nêkaj se dîme dâle ka je nêseĉ sōbom i naprâvile se kâkva (...) klobasîĉka i tâk nêkej. Tō je glî ostâle, pa e cvîerki su ostâli. (...) Te je znâla ostâti kâkva nêgica kâ se naprâvila hlâdnetina i tâk je bîle et hîžê do hîžê. Tâk se znâle degeđiti kâ je te veĉêr mōž rêkel žêni „ No, Bâra, âjde zâj zakêlji kekûoš jêdno ka se bûdo ljûdi imêli veĉer rezîti. Jêr su gŭĉeka pejêli kēga su zaklâli. Ljûdi su tû kršćanske traîdcije. Tâk da se sâku nedêlju se îšle k mēši. Za gerîĉne dnêve su bîla zornîce od Lucîje, pa dōlje se dëlalo sênjski stolêc, tō su ĉèpernicê te hodâle, dēnes su ĉepernjâkî, a Ęnda

su bîle cëpernice, pa se je dëlal sënjski stōlëc (...) dëlal se de bežičnega pōsta i ënda se tïe stōlëc zël, säki dïen je mōral nëkaj napraviti, nïe ga smël zgotōviti gäzda, če je štël znäti štëra je bëba v sële cëpernica. Të je säki dïen nëkaj napravil i pri pëlnečki je stäl na të stōlëc pred vräta od cïrkve i glëdël je nõtru, štëra bëba se ëbernula prëma vrätim, tä je bëla cëpernica. Äli je të mōral imëti v žëpu mäkovë sëme, ëne drōbne. Dä su se òne spëtëçïle za njïm, ën je biëžäl näpre, a ònë za njïm, te je tïe mäkeve sëme razmiëtäl za söbem, a ònë su tō mōrale pebrät, te dëk su onë tō pobïrale, ën je döbl na cäjtu. Jëmput da je pebïegel dïme, da je döšel dïme, vëç su mu te nič në mëgle. Ljüdi su se ženili, nïeso nïkam išli, täk da v säke hïže je ga bîle mnëge dëcä. Rëkël sam mäle prije jedanjst hïljadi ga je bîle pëdeset pëvega lëta, te znäte käk je tō bîle da je žëjnska dvä pût redïla v jëdnem lëtu. Jä da dënes to poviëdam, pa svï mïsliju käk to dvä pōut. Rodïla je v sïechnju, pa te nazë v prosïncu mësecu rodïla drüge dïetë. Täk ka je bîle v ïstega lëta su bîle brät i sësträ ili dvä bräti. Bîle je hïž de je bîle po petnäjst, šesnäjst i više dëcä. Säke lëte se dïete redïle. Nïe te bîle zäštite to käj käkve, käk tō dënes ïmaju të bedastōçe käj se dëcä ne rodïju. Nëgda su se dëca rodïla. Vëçer so išli spät, stïsnuli su se k jën k drügemu, pa su napravili Štëfeka ili ïveka ili Jänicu. Tëške se žïvële. Da so išli v škōlo, jëni so imëli škërnjice. Tï ki so išli vjōutre, so išli s škōrnjice te so ti čakali ka bëju döšli tï s škōle ka su zëli škërnjice pa su ebïli, pä su te òni išli pe pūol dne v škūolu. Dräškoviçi su vuçïli dëcū külike su imëli òni ütjecaja i prïlike na tē nëše seljäukë, äli su i onï geverïli bednjänske jäke, jäke dëbre ïako im je slüžbeni jäzik bïl njëmački ili fräncuski, najviše njëmački, äli su jäuke dëbre geverïli bednjänski i së su razmëli, a sūme zäte käj su mëgli ležë se spëmënjati s tëmi ljudimï ki so zänje dëlali. So ljüdi zä nje dëlali cïele dnëve, käk mu te nëbu rëkël „ Tō ti välja, öve ti ne välja“. Imëli so svë gäzde, ili vïnculirï so se zväli kï so bïli käkti pöslovođe, kï so vedïli brïgu a tï kmëti dïelaju. A tē kmëte, ili kmëtovi käk bi slüžbeno mï dënes rëkli, grëf Dräšković ga mëgel predäti täk käk komäd drïeva nëkomu drügemo grüfu, rëcimo Erdëdiju, Këgleviçu vëç käk su bîle tedë hïže, täk je mëgel predäti clevëka. Käj je dënes je nezamïslivo tūo, ali tō je bîle täk, tō je bïl srëdnji vïek. Dräškoviçi su Bëdnju i ëvjë bednjänski kräj držäli pët stōljeça. Öt käk je Hërman Drügi Cëljski bïl përvï vläsnik dvōra Träkošëan, òn se pïvi pût spomïnje počëtkom cëtrnajstog stōljeça, döc je žüpa Bëdnja je ustanövljena, cïrkvica je prïe napravljena, ali bäš žüpa Bëdnja progläšena je hïljadu cëtristo cëterdësetëga lëta. Od ënda se spomïnja žüpa Bednja. Käk sëm mälo prïe rëkël, ljüdi su kršcänske vjëre, katōlici, tō ga ne bîle ka se nëki nëbi bïl v cïrkve žëñil ili ka se në bi dïete kerstïle ïli išle na përvu prïcest ili na fiërmu, tō se nïe smïele degedïti. Bîle je täkve vrïeme ka je cïm se dïetë redïle, vëç trëçi dïen, jöš ënäkve nïkakve dïetë se mōrale nësti na kërst, ka nëbi slüçajno vmë, a nëbi bïl krštëni. Të bi hojdïl pe tëm svïetu, če bi vmë, hojdïl bi, so ljōdi geverïli da su to plomëni kërsnëjkï. So jëgnjeci ëne tïtrali pe ljëte, tō su bîle kriësnice, ne su

tô bìli nìkakvi kèrsnejkì. Tô su ljûdi vïdli ovè blesìčëju mùhe, pa su rëkli „Na vîš, tô su nekršçëna dïecã“.

(...) Dã so se ženìli, če je pri hìže bìle pët pùc, čënda je to bìle prãvilo kã se jë najprie mòrala oženìti enã najstarëjša. Mãker je enã štëra je bìla ìza njê imëla (...) deçaukã, ìli ne enã trëjça ìza njê, nïe to bìle tãk. Mòrala se najprie oženìti onã najstarëjša te meste te mlãjše, pã te tãk je tûo bìle tãkev zãkën med ljûdmï. Dëlali su gerìce, v onè vrïeme ga je në bìle tûo dirëktne lõze kãk je tûo dënes. Mï tëmò velìmo nõja ili nõjuš ili zvãlo se dirëktor, sòmë zãte ka je bìlo dirëktno, nïe bìlo cïepljene. Tô su ljûdi jãke màle tèga imëli, àli uglãvnom je bìlo cïepljeno. Grëf je ìmel strëhovito vëlike gerìce gëre v Plešì, tô je sëlë prïje Trãkošëana. I te su tô gëre òni dëlali, nïe trëba bìle šprìcëti gerìcu jer je nïje bìlo filoksëra. Filoksëra je dòšla za Amërike prië stò pëdesët lïet. I tã zãrazna bòlest se tû pojavìla i od ènda se je mùoralo šprìcãti. Ponìštìlo je gerìce do krãja, tô je bìle katastrofa, tô je bìle ùžas kãk su ljûdi bìli nezadevëljni i nësretni v onè vrïeme da se tô pojãvìlo. Mï dënes rëçemo da vës vrãk ki ne vãlja je dòšel z Amërike sìm na nãše krãje. Tãk su i zlãtice dòšle. Ni zlãtic ga ne bìle. Znãte kãj su zlãtice? Tô je onï vrãk kãj krumpïer jã. Jã se zmïslim, šëzdësetih gòdina zlãtic ga je nïe bìle, pã su ni çüčeki nïe kïhãli. Svè je to civilizãcija donësla k nãm, ètkut drùgaç nèk prïek vëlike bãre, kãk tûo velë nãši dënes pòmorci.

Mï smë tu bìli sãstavni dïel Àustro- ùgarske monãrhije i nãuši so ljûdi bìli pòmorci. Bez òbzira kãj su bìli Zãgorci, jãuko pùno ljûdi s Hrvatskog zãgorja je plòvìlo na bròdovìma. Uglãvnom su to bìli nãši Hervãti z òtoka, prïmorci dëlje, àli bìle je i Hervãtov.

Purãn je zaštìceni. Purãn bednjãnskega krãja je zaštìceni kã brënd Bëdnje, òdnosno Hrvatskog zãgorja, a zãjda sam spomïnjãl veç Amëriku, mòmram vãm rëçi da je purãn donëšen iz Amërike. Pòmorci su ga donëšli z bròdom iz Amërike i tû se prilagòdil jãke lëfke jer su klïmatske prïlike tû bìle otrïlike ìste kãk i tãm de je njëgva domòvina, bi tãk rëkli. Tè su ga ljûdi hrãnìli za svòju òsobnu prëhranu kã su se hrãnìli, kã su to zaklãli, pa se te purãn dël na stòl pa su ga pojëli, a za Buožìc, tô je mòrala bìti na stòlu purãn, bez tèga nïč. Štëra hìza je nïe imëla pùricu, pa mlïncë na stòlu za božìčne dnëvë, tô su tïe raçùnali da nïsu bìli vrïedni cïele lëte. A pùrek je jãuke, jãuke fini, njëgove mëse, zãto kaj je jël zavrijëlec, pa je jël keprìva, pa së enã trãva je jël štëre jãduke ìmajù nutricionìstìckã svòjstva vrïedna i zãte je pòsebni žmãh tèga mësa.

Mèrete mïsliti, v enë vrïeme dòk ga je nïje bìle hlãdnjača ni frižidëra te su žìve transportìrali v Rìekù na bròt, pùreke, i dãlje za Ènglesku. Dënes z bednjãnskega krãja na ènglesko tñzište

nějide niti jěden pŕek, kaj je jauke jauke žalosne. A znate dębre za Dān zahvālnosti kaj je v Amėriki da saka hiža, tō je zakon, mōra imėti, kaj i pri nas tū v našem Zāgorju.

(...) Vūzēm, tō je nājveči svėtęk naše kršćānske vėra. Tē je f kerizmi, tō se ne smėle ženjiti. Kerizma trāje četrdesėt dnī (...) F kerizmi nič, nīsu smėle ni pepievāti, bīle so te mēše so se složilė i večėrnice so bīle i išle se k mēši pūno pūno vīše nėk (...). Znāči f kerizme se ne smėle ženjiti te su čakali kā bu jėšen dōšla tē su se sī ženjili pe zīmī, v jėsen, a nē to bīle gli sōme rādi tēga ka rādi sōme kerizme, nek zāte ka se čėz ljėtę priskėrbėlę vīnā, pa se gūjek shrānīl, pa je sėga obīljā bīle kaj bi to mi rėkli v zimsku dōp ka se imėl ečem epslōžiti gūosti. Jēr se v gostie nėgda spīle dvīesto lītri vīnā, nē to bīle kaj njězda kad zbāviju pri gājbu pīve, zbāviju gōsti. Spīle se dvīesto lītri vīnā, gūdek se pojėl, pa se peklāle pėdeset, šėzdeset kemādi mlādīnė, kekūoti, pa kekōši eņę za jūhu. Ni ga bīle tāk, ka bi člėvėk rėkėl da se lāgodnije, liėpše žīvėle. Ljūdi su se vīše drūžili kaj diėnes. Dėņęs smo se rezīšli med sōbom (...). Jā dīelam nō tem ka bi zblīžili ljūdi tākve mlāde (...). Līepe pezōveš k sėbi fācer decčākė pa bōte pīli vīneke, pa bōte se zabāvljāli, pa bōte kām pėte na bečārstve.

Na bečārstve se išle saki vėčer. Saki vėčer so dėčki tāk, vāsih līet kaj ste vi, išli na bečārstve. So imėli pūcu, ko nē imėl pucu, eņ si je tīe iskāl. Za sāke gūosti f cīele, kaj eņda su bīli kėtāri, f cīelem kėtāru smō znāli de būdu se mēle gūosti. A bōdo v Jėrevcu, a bōdo v Bedīencu, a bōdo v Bėdnji i tīe se pėšice išle v gūosti. Te smō tam na gnjōju stāli, gnjōj je bīl tūopli kā je čėz škėrnje tę tēple kā je ne bīle zimā jer bi pozėble za nōge. Te smō mi stāli na gnjōj, bīl je pri sāke hiže i tīe čė smō dōbili vūn kākev kėmad štrūkljev to je bīle jāke dėbre. (...) Da smō tīe išli dimė: „ Je, nīgdar vėč nējdem v Jėrevec.“ (...) V Jėsenjė smė išli, a v sākih gōstī smė se zbīli z dīėčki i tūo je bile hōude. (...) No, nē nīšće gli pėgīnul, ali zbīti su pa se znāle. A kūtjnaki, to v sākih gōstī so bīli kūtjnaki. Dėnes dōjdeš v gūostī čė te kīe pezōve. (...)

The affiliation of local Rinkovec speech to Bednjansko-Zagorski subdialect of Kajkavian dialect

Summary

The following thesis consists of several parts. The introductory part describes the topic and the aim of the thesis, including the main historical data on kajkavian dialect and significant linguists.

The second chapter, named the Kajkavian vernacular, classifies the kajkavian vernacular and elaborates on the most important features of kajkavian vocalisms, consonantisms and accentuation.

It is followed by the chapter on Bednja-Zagorje dialect, which clarifies the subtypes of the Bednja-Zagorje dialect, the geographic location of Bednja and Rinkovac, as well as the basic elements of Bednja's vernacular discourse.

The most extensive part of the thesis is the fourth chapter - Differential Criteria for Determining the Correspondance with the Kajkavian Vernacular. It encompasses features for determining the correlation of Rinkovci's speech to the Bednja-Zagorje dialect of the Kajkavian vernacular, along with the relevant examples that were documented during the field research.

The results of the study are discussed in the conclusion.

In the appendix there is a transcription of the recorded local speech of Rinkovac and a map of the kajkavian vernacular's isogloss by Mijo Lončarić.

Key words: Kajkavian vernacular, Bednja-Zagorje dialect, Lebanese speech, Rinkovac speech, distinctive vernacular features and markers